

MIERZIONY (113) *part praet pass pf*

Wyraz przybrał funkcję przymiotnika; ślad funkcji imiesłowu tylko z dopełniaczem: komu.

mierzion, mierziony (108), **mirziony** BartBydg (4), **mierzony** (1) March¹.

mirziony, mierziony (108), **mierzion** (3), mierziony *a.* mierzion (2).

Wymowa: mi(e)r-ziony, mier-żony.

-e- (49), -é- (1) OrzQuin; -o- (49), -ó- (1) OrzQuin.

comp i sup (5+1) (nå)mierzieńszy (6).

sg m N mierziony, mierz(e)ńszy (47). ◊ *G* mierzionego (4); -ego (1), -(e)go (3). ◊ *A* mierzion(e)go (3). ◊ *I* mierzionym (2). ◊ *f N* mierzionå (9), mierzion(a)(4). ◊ *G* mierzion(e)j (1). ◊ *A* mierzionå (2). ◊ *I* mierzionå (6) [*w tym*: -a (1)]. ◊ *V* mierzionå (1). ◊ *N a.* *V* mierzionå (1). ◊ *n N* mierzion(e) (4), mierziono (2); ~ (*attrib*) -(e)(2); ~ (*praed*) -(e) (2) BielŻyw, ArtKanc, -o (1) ModrzBaz. ◊ *G* mierzion(e)go, mierzieńsz(e)go, nãmierzieńsz(e)go (7). ◊ *A* mierzioné (2); -é (1), -(e) (1). ◊ *I* mierzion(e)m (1). ◊ *pl N m pers* mierz(e)ni, mierz(e)ńszy (5). *subst m i n* mierzion(e) (3). *f* mierzioné (2), mierziony (1); ~ (*attrib*) -é (1); ~ (*praed*) -é (1) GliczKsiąż, -y (1) TarDuch. ◊ *G* mierzionych (3). ◊ *I m* mierzionymi (2), mierzion(e)mi (1); -ymi BierRozm; -ymi: -(e)mi WróbŻółt (1:1). *f* mierzion(e)mi (1).

Składnia comp: mierzieńszy nad co (3) BierEz, SienLek, ModrzBaz, mierzieńszy jako co (1) Phil.

Sł stp s.v. mierz(e)ć, *Cn* notuje, *Linde XVI–XVIII w.*

1. Wzbudzający negatywne ustosunkowanie, niechęć; wstrętny, odstraszejący; odiosus BartBydg, Mącz, Calag, *Cn*; fastidiosus BartBydg, Mącz, *Cn*; abominabilis Mącz, PolAnt, *Cn*; detestabilis Mącz, Modrz, *Cn*; abominandus, exsecrabilis, exsecratus, obscenus Mącz, *Cn*; exosus, vilis, BartBydg; ineptus, inhonestus, insulsus, invenustus, spurcus, teter Mącz; aspernabilis, exsecrandus, morosus *Cn* (101) :

a. Wzbudzający odrazę fizyczną: plugawy, brudny, brzydki (19) : BartBydg 3, 54b, 56b; KochPs 117; kiedy ćmá ludźi rozlicznemi á mierzionemi chorobámi zaráżonych/ do ćiebie fię o pomoc ćińnęła LatHar 218; Lecź w krotce twarz y nogá/ bieluśieńka będzie/ Oná grubość mierziona/ bez pochyby zeydzie. PaxLiz D7v.

W połączeniach szeregowych (6): Mącz 119c, 411a, 453a, 459c, 484a; piękność/ ieft twarz przyjemna/ luba/ wefołá/ á ktora prágnie przyftoiności: á fkáradość záfię twarz ponura/ przykra/ fmetna/ mierziona/ á ktora chćiwa ieft ná nieprzyftoienftwo. GórnDworz L15v.

W porównaniach (2): zda fie rzecz być potrzebna á pożyteczna náuką nyeyáką y pińanim/ żeby to [nadmierne gromadzenie pieniędzy] mogło fie im zgánić/ vyąć/ á yákoby czem myerźyonem ofypác. GliczKsiąż M2; Lecź ty wyrzucones z grobu twego iáko látorośl mierziona BudBib Is 14/19.

Szeregi: »brzydliwy a mierziony« (1): Yáko wrzody/ á nyemocy/ choroby/ ktore fą brzydliwe á myerźyone przyftoi y należy zákrywác GliczKsiąż G4v.

»mierziony a plugawy« (1): Hara, Swiński chlew. Ex hara productum Prover. Co mierzionego á plugawego yeft. Mącz 153a. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»szkarady, mierziony« (2): Thersites, Imie Greká yednego ná woynie Troyáńskiey bárzo fzkárádego/ mierzionego/ zkąd kćórzi fą fzkárádźi Terfites bywáyą zwáni. Mącz 454d, 453a. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]

W przen (1) : Matko miła nie trofzczy fie dla mey śmierci [...] / á wiefz dobrze że miefzkanie moię wktorimem był mierzione ieft, ale dufam żeć przidę ku lepszemu *BielŻyw* 163.

b. *W ocenie moralnej: zły, godny pogardy, napiętnowania, podły, niegodziwy, nienawistny; grzeszny (82)* : *BartBydg* 170; *WróbŻołt* L7; Male moratus homo, Mierziony człowiek/ rofpułtny. *Mącz* 233c; *Odiosa cessas*, Ty mierżiona yefzcie miefzkaż [!]. *Mącz* 260a, 111c, 119d, 137b, [169]c [2 r.], 229c (16); Coż pijánice [...] tym nád wżyłtko łtworzenie łą mierżieńfzy *SienLek* 11; A niedopufzczay tego ábych ták byłá mierżionym łkutkiem [= czynem] zmázaná. *HistRzym* 20v; *BielSat* C; *KuczbKat* 310; *ModrzBaz* [16], 55v, 132v; *ArtKanc* Q5; *BielRozm* 16; *PaprUp* L3; *Phil* G3; Z onych żywiołow wiecznych/ Dufzę bym ćiefzył: á żądzy mierżionych/ Drogę precz puścił *GrabowSet* Q; *LatHar* 680; *PaxLiz* Dv.

mierziony u kogo (1): *Sordere suis, et contemni ab eis*, Być mierżionym v łwych. *Mącz* 403a.

mierziony komu, czemu (19): *BierEz* D2; *OpecŻyw* 83v; Bo łkhlóniły fie na mię Złóci/ á w gniewie były mi mierżiony. *TarDuch* A4v; *BielŻyw* 100; *WróbŻołt* 34/13, M8v; *SeklWyzn* g3; bo ten lud ieft bárzo przewrotny/ złóćiwy y łmrodliwy y bogu bárzo mierżiony *HistAl* M4; *KromRozm I* D4, H2, Iv; *OrzRozm* H2v; *Mącz* 259d, 263c, 494d; *RejZwierc* 268; Niebyliby [żołnierze] áni mierżieni/ áni tak obćiążliwi oney kráine [!]/ ktoreyby fię iuz obywatelmi zftáli *ModrzBaz* 126v; *ArtKanc* K11v; *KochFrag* 46.

mierziony między kim (1): A stąd, że są mierżionymi Miedzy poddanymi swymi *BierRozm* 11.

mierziony przed kim (4): *SeklWyzn* f2v; Mierżona ieft przed panem Bogiem głupią á nie zwiary obietniczą *SeklKat* F2v, M3v; *GliczKsiqż* C2v.

mierziony w czym (2): Skażeni łą y łtali fie mierżionemi w wćzynkach łwych *WróbŻołt* 13/1, 52/2.

mierziony w czyich oczu (1): Pytáią go [chłopa]/ czemuż ták w oczu twych [żona] mierżioną? Atolim iéy niezáltał dziewicą *KochFr* 42.

W połączeniach szeregowych (6): *HistAl* M4; *Mącz* 1c, 132d, 157d, 363d; chybá byfmy chćieli/ żeby też námi gárdzono / dla wiela rzeczy łprołnych/ łzpetnych y mierżionych ktore w nas łą. *ModrzBaz* 58.

W przeciwstawieniach: »mierżiony ... czysty, drogi, uczciony« (3): A z częgo chćełz być wććiony/ Tym wiecey będziefz mierżiony. *BierEz* M4v; Tym człowiek przed bogiem drofłzy im wiecey łobie ieft mierżienfzy. *WróbŻołt* M8v; w niebieś opuściłá czyłtego miłóśniká twe^{go}/ á w piekleś łzukálá mierżionego łkażce twrego? *LatHar* 150.

W charakterystycznych połączeniach: *mierziona(-y, -e) awarycyja, bałwochwalstwo, błazen (2), człowiek (3), kat, księża, mądrość ludzka, obietnica (2), obyczaje, pijanica, skażca, skutek, sprawa, towarzystwo, tyraństwo, usta fałszywe, żądza; mierżiony (Panu) Bogu (bogom) (6), krainie, ludziom (2), poganom, starszym, światu, wszy(s)tkim (2), Żydom; mierżiony między poddanymi; mierżiony przed (Panem) Bogiem (4), ludźmi; mierżiony w uczynkach, w złościach.*

Wyrażenia: »mierżiona ohyda« (1): [ktoś mnie] Y do ludzi w mierżioną ohidę podawał. *CzahTr* K.

»mierżiona plugawość« (1): żeby łnadź Chrześcójanie fałfzywym Małżeńftwá podobieńftwem ołzukáni/ dufze łwey łzkárádą y mierżioną ciełefną plugawośćią niezmażáli. *KuczbKat* 250.

Szeregi: »brzydki, (i) mierziony« [szyk 2:1] (3): Takci mi ten Iezus mierziony ij brzydki/ iestli iedno cheecie/ wydámci go wám za kilo pieniędzy. *OpecŻyw* 83v; *RejPos* 213; *RejZwierc* 268.

»chytry i mierzony« (1): Bo kto kolwiek fie lam gáni/ bywa chytri ij mierzony. *March*¹ A3v.

»niczemny i mierzony« (1): Ecce supra caput homo levis et sordidus, Oto nád głową leży człowiek niczemny y mierzony. *Mącz* 434d.

»nieczysty i mierzony« (2): *RejAp* 147; [*Babilonia*] zftála fie mierzóniem czártow/ y ftrażá wfelkiego ducha nieczyftego/ y ftrażá wfelkiego ptaka nieczyftego y mierzionego [*volucris immundae et odibilis*]. *BudNT Apoc* 18/2 [*przekład tego samego tekstu RejAp*].

»mierzony a niemily« (1): znáyac fie przeto byc wzgárdzoná/ á iákobi przed ludźmi myerzyoná/ á przed Bogyem nyemiła. *GliczKsiąż* C3.

»nieprzystojny a mierzony« (1): iednemu dobrze/ á drugiemu źle życzy: nád co niemalz nic nie przyftoynieyfe^{go} á mierzóniego [*nihil est detes tabilius*] w fędzim. *ModrzBaz* 87v.

»obrzydły a mierzony« (1): Then vbior znaczy niefprowadliwość/ obłudę/ y obrzydłá á mierzóná mądrosć ludzká *BibRadz* II 138b *marg*.

»mierzony a smrodliwy« (1): ktorzy fwą fprawá wyarę krzeftciyánská żydom y pogánom barzyey niż kyedy inedy myerzyoná á smrodliwá vczynili? *KromRozm I* D4. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»sprosny i mierzony« (1): Co byc może fprofnieyftego y mierzóniego/ iáko wiarę złamac *Phil* O2. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»szpetny i mierzony« (1); Pátrzay iákoby to fzpetna y mierzóna Rzeczpołpolita była y miásto bárzo nieporządne/ [...] iestliby fie ták w nim dźiało iákom powiedział. *KlonWor ded* **3v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»zły, (a) mierzony« (3): A co nád ięzyk gorźzego/ Wfzyftkim ludziem mierzóniego? *BierEz* D2; *BielŻyw* 19; *KromRozm I* Iv.

»zmazany ani mierzony« (1): Tám nic zmázanego/ áni myerzyonego/ áni kłámftwo żadne nye wnidźye. *KromRozm III* D2.

α. *W funkcji rzeczownika*: »mierzione« (1) :

W przeciwstawieniu: »mierzione ... miłe« (1): koźdy Litwin ták ku Kśiędzu wielkiemu mówi: Miłościwy á Naiáfnieyftzy Królu náfz: przemieniáiac niźfze w wyżfze/ mierzóné w miłe/ wzgárdzoné w zacné *OrzQuin* Q.

β. *Nieczysty rytualnie* (1) : Bo Zydowe iż swinye nie yedzą/ Herod rychleyby fie był od mierzýoney swinie mogł wtrzymać/ niźeli od włánych fynow *GliczKsiąż* G2v.

2. *Sprawiający przykrość, ciężki, męczący, uciążliwy; molestus* *Mącz*, *Calag*; *acerbus*, *amarus*, *importunus*, *infestivus*, *infestus*, *taediosus* *Mącz* (8) : *Infestivus*, *Niewdzięczny*/ *niemiły*/ *niewefoły*/ *mierzony* *Mącz* [169]d; *Amara vita*, *Mierzony*/ *gorfki ftan*. *Acerba vita idem*. *Mącz* 500d, [169]d, 229b [2 r.], 266b, 438c; *Bełchwerlich*. *Przikry*/ *mierzony*. *Molestus*, *odiosus* *Calag* 77b.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (4) : *Infoelix* *Niełzczefny*/ *Przećwiny* *Mierzony* też *Nievrodzány*. *Mącz* 133a, 257a, 435b, 470b.

Synonimy: **1.** *brzydki, brzydliwy, obrzydły, plugawy, sprosny, szpetny*; **b.β.** *nieczysty*; **2.** *ciężki, dokuczliwy, doległy, gorzki, przykry.*

Cf **MIERZIĆ, MIERZIĘTY, PRZYMIERZEŃSZYM, PRZYMIERZEŃ**

AŻ